

«БЕКТЕМИН»

Мамлекет жана укук институтунун
директорунун милдетин аткаруучу,
филос.и.к. Шаршебаева Т.А.

«13» 06

2023-ж.

**Мамлекет жана укук институтунун
кеңейтилген жыйынынын**

№ 6 ПРОТОКОЛУНАН КӨЧҮРМӨ

Катышкандар: Жыйындын төрагасы – КР УИАнын Мамлекет жана укук институтунун Мамлекеттик-укуктук изилдөөлөр жана экспертиза бөлүмүнүн башчысы, ю.и.к., доцент Бокоев Ж.А. (12.00.02); КР УИА академиги, ю.и.д., профессор Арабаев Ч.И. (12.00.01; 12.00.03); КР УИАнын Мамлекет жана укук институтунун директорунун милдетин аткаруучу, ф.и.к. Шаршебаева Т.А. (09.00.01); КР УИАнын Мамлекет жана укук институтунун Саясий изилдөөлөр жана экспертиза бөлүмүнүн башчысы, с.и.д. Мамытов Т.Б. (23.00.02); КР УИАнын Мамлекет жана укук институтунун окумуштуу катчысынын милдетин аткаруучу Барпиев Ш.А.; ю.и.д., профессор Джоробекова А.М. (12.00.08); ю.и.д., профессор Адамбекова А.Д. (12.00.01); ю.и.д., профессор Жумабекова Т.А. (12.00.01); ю.и.д., профессор Розахунова Н.Р. (12.00.01); ю.и.к. Алтыбаева А.Т. (12.00.02); ю.и.к., Карынов Ч.К. (12.00.01; 12.00.05); с.и.к. Сыдыкбаев Ч.М. (23.00.02); и.к. Султангазиева Ж.; и.к. Абдылдабеков Ж.А.; и.к. Карабаев Ж.Э.; и.к. Касымбекова У.Ж.; и.к. Жанышбек у. А.

Төрага: ю.и.к., доцент Бокоев Ж.А.

Окумуштуу катчынын милдетин аткаруучу: Барпиев Ш.А.

Изденүүчү: Нуриев Дооронбек Шамшиевич

Жалпы катышуучулардын саны: _____

КҮН ТАРТИБИ

Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн 12.00.01 – «Укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы» адистиги боюнча «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасында жазылган докторлук диссертациясын талкуулоо.

Илимий консультанты: ю.и.д., профессор Джоробекова А.М. (12.00.08);

Талкууга коюлган диссертациянын рецензенттери:

- ю.и.д., профессор Адамбекова А.Д. (12.00.01);
- ю.и.д., профессор Жумабекова Т.А. (12.00.01);
- ю.и.д., профессор Розахунова Н.Р. (12.00.01).

УГУЛДУ:

Төрага: Урматтуу кесиптештер! Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы» адистиги боюнча «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасында жазган докторлук диссертациясын талкуулоо үчүн окумуштуулар кеңешинин кезектеги отурумун ачык деп жарыялайм! Сөз изденүүчү Нуриев Дооронбек Шамшиевичке берилет.

Изденүүчү: Саламатсыздарбы, урматтуу Чолпонкул Исаевич жана Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Мамлекет жана укук институтунун жамааты, ошондой эле илимий талкууга чакырылган коноктор!

Бүгүнкү илимий талкууга академик Ч.И. Арабаевдин жеке өзү жана юридика илиминде төбөсү көрүнгөн окумуштуулар, юридика илимдеринин

докторлору, профессорлор Джоробекова А.М., Жумабекова Т.А., Розахунова Н.Р., Адамбекова А.Д. жана башка окумуштуулардын келип катышып жаткандыгы үчүн ыраазычылыгымды билдирем!

Менин докторлук диссертациямдын аталышы: *“Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектер”*.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын өзгөчөлүктөрүнө жана алардын кесепеттеринин масштабдуулугуна дүйнө коомчулугу юридика илиминин илимий изилдөөлөрүнүн натыйжалары аркылуу тиешелүү укуктук баа берип, алардын алдын алуу, ошондой эле кесепеттери менен күрөшүү жолдорун иштеп чыгууга бет алганына бир кылымга чукул убакыт болду. Акыркы мезгилдеги дүйнөдө орун алып жаткан согуштардын жана куралдуу чыр-чатактардын санынын өсүшү менен байланышкан окуялар, геосаясий архитектуранын бир полярдыктан биполярдык тутумга өзгөрүшү тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылууда азыркы парадигмасын кайра карап чыгуунун чукул зарылчылыгын жаратууда. Көрсөтүлгөн тенденциялардын натыйжасында азыркы мезгилде айрым өлкөлөрдүн, аскердик блоктордун, мамлекеттердин коалицияларынын жана союздарынын согуштук потенциалы активдүү өсүүдө.

Геосаясий жана аскердик чыңалуунун күчөшүнүн алкагында стратегиялык жана тактикалык мүнөздөгү куралдын жаңы түрлөрү пайда болду: кибер-курал тутумдары, гипер үн куралдары ж.б. Учурдагы зордук-зомбулук кагылышуулар согуштун жана куралдуу чыр-чатактардын жаңы ыкмалары, каражаттары жана инструменттери менен барган сайын гибриддик формаларга айланып баратат. Ушул жана башка факторлор аскер, мамлекеттик, коомдук ишмерлер, эл аралык уюмдардын, массалык маалымат каражаттарынын гана эмес, бүтүндөй илимий коомчулуктун абдан көңүл буруу менен изилдөө предметине айланууда.

Мына ушул сыяктуу жогоруда аталып кеткен көйгөйлөр, дүйнө

коомчулугуна таасирдүү чакырык салган кылымыштуу аракеттерге каршы турууда жалаң гана күч колдонуу аркылуу аскердик потенциалдан сырткары, илимий изилдөөлөр аркылуу жаңы ыкмаларды негиздөө жана аларды эл аралык компетенттүү уюмдарга сунуштоо ушул сыяктуу илимий эмгектердин актуалдуулугун дагы да жогорулатат.

Диссертациянын түзүмү жана көлөмү: Диссертация төрт главадан, анын ичинде 11 бөлүмдөн, корутундулардан, практикалык сунуштардан жана пайдаланылган булактардын тизмесинен турат.

Биринчи глава: «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумунун пайда болушунун жана калыптанышынын институттук жана укуктук негиздери» өзүнө төрт бөлүмдү камтыйт.

Биринчи бөлүм: «Эл аралык кылмыштар тутумундагы тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын түшүнүгү, белгилери жана өзгөчөлүктөрү» «тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын» укуктук жана социалдык-гуманитардык категориясынын түшүнүктүк аппаратына, тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын генезисине, типологиялык жана классификациялык өзгөчөлүктөрүнө, пайда болуу тенденциясына, өзгөрүшүнө, трансформациясына арналган; бул кылмыштарга тиешелүү түрдө каршы аракеттенүү үчүн бул укуктук институтту изилдөөнүн жана иштеп чыгуунун артыкчылыктуу багыттары баяндалган.

Экинчи бөлүм: «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүүнүн институттук-укуктук негиздеринин калыптанышуу жана өнүгүү тарыхы» «тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын» укуктук категориясына тарыхый-ретроспективдүү талдоо жүргүзүлгөн.

Үчүнчү бөлүм: «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды укуктук жөнгө салуу: калыптанышуу (орноо) этаптары жана

азыркы абалы».

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү эл аралык мамилелерди жөнгө салууда укуктун ролу жана орду баяндалган;

- тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүүнү уюштуруунун эл аралык-укуктук жөнгө салуу этаптарынын автордук мезгилдүүлүгү көрсөтүлгөн;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү азыркы укук тутумун орнотууда Нюрнберг жана Токио трибуналдарынын маанилүүлүгү белгиленген;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндө базалык укуктук категориялар жана терминдер пайда болгон негизги шарттар жана жагдайлар көрсөтүлгөн;

- БУУнун конвенцияларынын жана декларацияларынын негизги ченемдерин жана принциптерин улуттук мыйзамдарда трансформациялоонун (ишке ашыруунун) өнүгүү генезиси баяндалып жазылган.

Экинчи глава: «Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун куруунун теориялык-методологиялык негиздери» үч бөлүмдөн турат жана изделген тутумду куруунун теориялык, методологиялык, уюштуруучулук-технологиялык негиздерине арналган.

Биринчи бөлүм: *Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутуму боюнча изилдөө программасын иштеп чыгуунун теориялык-методологиялык өзгөчөлүктөрү* чагылдырылган.

Экинчи бөлүм: *«Социалдык-гуманитардык чөйрөдөгү көйгөйлөргө диалектикалык талдоо жана тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумунун баштапкы моделин түзүүнүн методологиясы»* тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу, ошондой эле тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумунун баштапкы моделинин методологиялык негиздерин конструкциялоо чөйрөсүндөгү социалдык-гуманитардык, эл аралык укуктук мүнөздөгү көйгөйлөрдү

чагылдырууга арналган.

Үчүнчү бөлүм: «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумун уюштуруунун теориялык-методологиялык параметрлери» заманбап тобокелдиктер, коркунучтарды жана чакырыктарды эске алуу менен тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүүнүн маселеге шайкеш тутумун конструкциялоонун теориялык-методологиялык алгоритмдери жана жол-жоболору берилет, тактап айтканда, автордук «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштуулуктарга каршы аракеттенүү тутумун уюштуруунун типтүү алгоритми» сунушталган.

Үчүнчү глава: «Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун укуктук жөнгө салуунун көйгөйлүү аспекттери» үч бөлүмдөн турат жана тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун эл аралык-укуктук жана ички мамлекеттик жөнгө салуу маселелерин баяндайт.

Биринчи бөлүм: «Тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу эл аралык укуктун өз алдынча тармагы катары» эл аралык укуктун өз алдынча тармагындагы «тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу» укуктук категориясынын жарамдуулугун негиздөөгө багытталган.

Экинчи бөлүм: «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү чөйрөсүндөгү мыйзамдарды өркүндөтүү» кылмыш-жаза мыйзамдарын ички мамлекеттик деңгээлде өркүндөтүү маселелерине арналган.

Бөлүмдө төмөнкүлөр каралды:

- тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга укуктук каршы аракеттенүүнүн негизги багыттары;

- укуктук карама-каршылыктардын, боштуктардын, коллизиялардын тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштардын предметин аныктоодогу негизги маселелери;

- эл аралык кылмыш-жаза жана гуманитардык укуктун негиз болуучу

ченемдерин жана принциптерин эске алуу менен Кыргыз Республикасынын колдонуудагы кылмыш-жаза мыйзамына оңдоолор сунушталды. Тактап айтканда, Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин беренелеринин жаңы редакциялары сунушталды;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү айрым укукка каршы аракеттердин криминалдашуу маселеси актуалдаштырылды;

Үчүнчү бөлүм: «Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумунда эл аралык укуктук актыларды оптималдаштыруунун теориялык-укуктук көйгөйлөрү»:

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу маселелерин жөнгө салууда эл аралык укуктун эффективдүүлүгүнүн көйгөйлөрү каралып чыкты;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүн жөнгө салууда эл аралык укуктун күчтүү жана күчсүз жактары көрсөтүлдү;

- адамдын жана жарандын негизги укуктарын жана эркиндиктерин коргоодо БУУнун ролу жана орду, б.а., эл аралык укуктук координаттардын тутумундагы акыркысынын орду жана ролу белгиленди;

- эл аралык укуктун ченемдерин жана принциптерин ишке ашыруунун жана интерпретациялоонун, ошондой эле өлкөнүн саясий режиминин ортосундагы өз ара катышы көрсөтүлөт;

- тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун маселелерин укуктук жөнгө салууда эл аралык кылмыш-жаза укугунун, эл аралык гуманитардык укугунун ролу жана орду баяндалат;

- кибермейкиндиктин эл аралык-укуктук жөнгө салуу маселеси актуалдаштырылды, анткени белгиленген чөйрө кургактыктан, космостон, абадан жана деңизден кийинки согуштук аракеттерди киргизүүнүн бешинчи домени болду;

- мамлекеттер аралык карама-каршылыктарды чечүүнүн күч инструменттери катары маалыматтык жана коммуникациялык технологияларды укуктук жөнгө

салуу маселеси боюнча андан аркы илимий изилдөөлөрдүн негизги багыттары аныкталган;

- заманбап киберкуралды салттуу куралдардын түрлөрүнө киргизүү маселеси талкууланууда.

Төртүнчү глава: «Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун перспективалуу тутумун куруунун теориялык негиздери» эки бөлүмдөн турат.

Биринчи бөлүм: «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумун прогноздоонун теориялык-методологиялык негиздери».

Экинчи бөлүм: «Тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун перспективалуу моделин түзүүнүн баштапкы методологиялык этаптары» изилденип жаткан чөйрөдөгү перспективалуу тутумун куруунун негизги маселелерине арналган.

Негизинен ушулар. Көңүл бурганыңыздарга чоң рахмат!

Төрага: Суроо берүү үчүн сөз кезеги Чолпонкул Исаевичке берилет.

Ч.И. Арабаев: 1) Сиздин докторлук диссертацияңыз буга чейин талкуулоого коюлуп, кээ бир такталуучу маселелерди жоюу сунушу менен кийинкиге жылдырылган болчу. Бүгүнкү күндө бул багытта кандай жумуштарды аткардыңыз?

2) Докторлук диссертацияны коргоого коюлган УАКтын талаптары боюнча жобого дал келүүчү тартипте илимий макалаларыңыз басылып (жарыяланып) чыктыбы?

Изденүүчү: 1) Мурдагы жолку талкуулоодо кээ бир катышуучулар тарабынан: “Илимий эмгегиниз процессуалдык укукка көбүрөөк ыктагансыйт. 12.00.01 шифрине дал келтирип ондоло турчу жерлери байкалат” деген ой айтылган. Андан сырткары: “Коргоого алып чыгуучу жоболордун саны 30дан ашуун болуп кетиптир” деген сын-пикир айтылган. Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар боюнча теориялык, тарыхый жана эл аралык-

укуктук маселелерди изилдеп жатып, материалдык укуктун жана процессуалдык укуктун ченемдерин изилдөөнүн предметтеринен четтетип кароого мүмкүн эмес. Андыктан кээ бир илимий эмгекте камтылган маселелер анын багыттык мазмунун өзгөртпөйт деп ойлойм. Негизинен, менин илимий эмгегиме карата айтылган сын-пикирлерди эске алып, кылмышты квалификациялоо маселесинин жана башка процессуалдык маселелердин үлүшү арбын болгон бөлүктөрдү азайтканга жана негизги багыттарды шифрдин талабына дал келчү нукка бурганга аракет жасадым. Жактоого алып чыгылуучу жоболордун санын 20га чейин кыскарттым, ошондой эле алардын да мазмундарын жана шифрдик дал келүү багытын карап чыктым.

2) УАКтын талаптарына дал келүүчү деңгээлде илимий макалалардын тизмегин жана башка илимий иш аракеттерди толук аткарууга жетиштим. Тиешелүү басылмаларда 17ден ашуун илимий макала жарык көрдү.

Төрага: Суроо берүү үчүн кийинки сөз кезеги юридика илимдеринин доктору, профессор Розахунова Нонна Расуловнага берилет.

Розахунова Н.Р.: Темаңыз абдан актуалдуу экен. Бүгүнкү күндүн талабына жооп бергидей изилдөө болуптур.

Айтыңызчы, илимий эмгегиниздин жыйынтыгында кандай концепция сунуштайсыз?

Издөнүүчү: Сурооңузга чоң рахмат!

Жалпы эле илимий изилдөөлөргө коюлуучу маселелердин сап башында концепция иштеп чыгуу же тиешелүү концепциянын жаралуу маңызына сунуш киргизүү маселеси турат. Эл аралык аренада болобу, же ички улуттук алкакта болобу, тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыш менен күрөшүүнүн стратегиялык программасы жана концепциясы болууга тийиш. Менин диссертациям да өз милдеттеринин катарына концепция иштеп чыгуу сунуштарын камтыйт. Мисалы, диссертациялык изилдөөнүн максаты деген бөлүктүн 7-пунктунда мындай деп жазылып турат: “Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун перспективалуу тутумун куруунун

мүмкүнчүлүгүн карап чыгуу". Бул максат жана милдеттер өз кезегинде тиешелүү концепцияга негиз боло алат деп ойлойм.

Төрага: Суроо берүү үчүн кийинки сөз кезеги юридика илимдеринин кандидаты Алтыбаева Айнуру Тойчиевнага берилет.

Алтыбаева А.Т.: Биздин республикабыздын Рим статутка кол коюусу же койбоосу боюнча көз карашыңыз кандай?

Себеби, өзүңүз билгендей, биздин мамлекеттик чек арабызда Тажикстан тарабынан агрессия болуп, адам өлүмүнө алып келген каргашалуу чыр-чатак болду. Буга кандай маселе коюлмат?

Издөнүүчү: Сурооңузга чоң рахмат!

Бул суроону мекенибиздин тагдырына кайдыгер болбогон ар бир кыргыз жаранынан угууга болот.

Рим статуту – эл аралык кылмыш-жаза сотунун (ЭКЖС) Рим статуту деген эл аралык институт. Тажикстан бул келишимди ратификациялаган, ал эми Кыргызстан ратификациялаган эмес.

Эл аралык бардык келишимдердей эле, ал уюмдун Уставы жана катышуучу өлкөлөргө коюучу милдеттери бар. Биздин өлкө бул уюмга кирүү маселесин терең талкуулап, тышкы саясаттын негизги багытына шайкеш келчү шарттарда чечим кабыл алат деп ойлойм.

Менин жеке оюм боюнча, кыргыз-тажик чек арасында болгон чыр-чатакты чечүү үчүн эле Рим статутун ратификациялоого шашпоо керек. Экинчиден, менин диссертациялык ишимдин алкагында бул маселени талкуулоо милдети коюлган эмес.

Тажикстан менен чек ара маселесин чечүү үчүн көптөгөн эл аралык келишимдердин алкагында дипломатиялык жол менен чечүү жолу тандалып алынып, бүгүнкү күндө чек ара боюнча делимитация жана демаркация маселеси туура нукта чечилүү жолунда деп ойлойм. Бул да болсо биздин өлкөбүздүн тышкы саясатта жүргүзүп жаткан жемиштүү аракеттерин тастыктайт.

Төрага: Кийинки сөз изденүүчүнүн илимий консультанты, ю.и.д., профессор Джоробекова Арзыгуль Мамаюновнага берилет.

Джоробекова А.М.: Саламатсыздарбы, урматтуу кесиптештер!

Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн 12.00.01 – «Укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы» адистиги боюнча «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспекти» темасындагы докторлук диссертациясы жакшы аналитикалык жөндөм менен, статистикалык маалыматтарды, изилдөөнүн социологиялык, эл аралык укуктук жана логикалык салыштырмалуу укуктук методдорун колдонуу менен жазылган, диссертацияда эмпирикалык маселелер терең изилденип, негизги көйгөйлөр боюнча бир нече жобо сунушталган.

Диссертант эксперттик сурамжылоо жыйынтыктарына таянуу менен, түрдүү адабияттарды колдонуу менен өзүнүн тыянактарын негиздеген.

Жалпысынан алганда, диссертант Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын талаптарына ылайык, илимий изилдөө жүргүзүү, алынган жыйынтыктардын практикалык колдонулуусун камсыз кылуу, диссертациянын негизги жоболорун жарыкка чыгаруу боюнча маселелерди толук аткарды.

Диссертацияда камтылган негизги корутундулар, сунуштар РИНЦ, Scopus ж.б. системаларга кирген журналдарда макала түрүндө басылып чыккан. Талап боюнча изденүүчү 200 балл топтошу керек болчу. Жалпысынан, диссертанттын 17 макаласы чыгып, 300 дөн ашуун балл топтогон. Демек, бул диссертанттын өз ишин жакшы аткарганынан кабар берет.

Диссертация теориялык жактан жакшы деңгээлде жана жетиштүү практикалык материалдардын негизинде жазылган. Иштин бул түрү коюлган талаптарга толук жооп берет.

Жогоруда айтылгандардын негизинде Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн 12.00.01 – «Укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы» адистиги боюнча «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасында жазган докторлук диссертациясын андан ары диссертациялык кеңеште талкуулоого жана жактоого мүмкүн экенин сунуштайм.

Көңүл бурганыңыздар үчүн чоң рахмат!

Төрага: Кийинки сөз рецензент, ю.и.д., профессор Адамбекова Айлен Доктурбековнага берилет.

Адамбекова А.Д.: Саламатсызбы, урматтуу төрага! Саламатсыздарбы, урматтуу катышуучулар!

Д.Ш. Нуриевдин 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы диссертациялык изилдөөсү боюнча:

Изилдөөнүн актуалдуулугу жөнүндө диссертант өзү жана рецензенттер жакшы айтып кетишти, бул аспектке токтолбоймун.

Диссертация төрт главадан, анын ичинде 11 бөлүмдөн, корутундулардан, практикалык сунуштардан жана пайдаланылган булактардын тизмесинен турат.

Диссертациялык изилдөөдө *алынган натыйжалар жаңы болуп эсептелет.* Алынган натыйжалардын илимий жаңылыгы тармактар аралык жана комплекстүү мамилени камтыган бир түрдөгү предметтик жана бир деңгээлдүү чөйрөдө илимий маселенин чечилиши менен шартталган. Натыйжада илимий гипотезаны чечүү көп деңгээлдүү теориялык-методологиялык иштеп чыгууну колдонууну божомолдойт.

Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү изилдөөнүн жүрүшүндө алынган корутундуларды жана сунуштарды колдонууга мүмкүн экендигинде:

1) теориялык изилдөө ишмердүүлүгүндө, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумунун ар кандай теориялык-методологиялык түзүмдөрүн изилдөөдө, ошондой эле заманбап коркунучтарды эске алуу менен бирге анын перспективдүү өнүгүүсү;

2) укук иштеп чыгуу ишмердүүлүгүндө изилденип жаткан чөйрөнү укуктук жөнгө салуунун концептуалдык негиздерин белгилөө;

3) автор тарабынан иштелип чыккан практикалык ишмердүүлүктө, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун курууда теориялык-методологиялык жана уюштуруу-технологиялык параметрлер колдонулушу мүмкүн: а) изилдөөчүлөр жана аналитикалык кызматкерлер тарабынан; б) тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумун уюштурууда эл аралык мамилелердин субъекттери тарабынан; в) улуттук жана эл аралык сот адилеттүүлүгүнүн максаттары үчүн;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун уюштуруунун типтүү алгоритми башкаруу субъекттерине тышкы чөйрөнүн жогорку белгисиздик шарттарында тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун уюштуруу маселелерин чечүүгө мүмкүндүк берет (геосаясий процесстер; эл аралык мамилелердин субъекттеринин ишмердүүлүгү (аскердик, дипломатиялык); экологиялык жана техногендик жана/же антропогендик мүнөздөгү башка факторлор).

4) ар кандай окуу материалдарын, окуу куралдарын, тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу боюнча атайын курстарды иштеп чыгууда, ошондой эле тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүүнү камтыган маселелеринде.

Аталган диссертациялык изилдөө укук колдонулуучу, укук коргоо, укук чыгаруучулук жана укуктук интерпретациялоо өлчөмдөрү аркылуу тынчтыкка

жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды изилдөө контекстинде тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыздоонун көйгөйлүү маселелерине арналган монографиялык деңгээлде даярдалган биринчи комплекстүү теориялык-прикладдык изилдөө болуп саналат.

Алынган натыйжалар теориялык изилдөөдө, окуу-билиминде, мыйзам чыгарууда, практикалык ишмердүүлүктө кеңири мүмкүнчүлүктөрдү бере алат.

Жалпысынан, Нуриев Дооронбек Шамшиевич Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын талаптарына ылайык, илимий изилдөө жүргүзүү, алынган жыйынтыктардын колдонулуусун камсыз кылуу, диссертациянын негизги жоболорун жарыкка чыгаруу боюнча маселелерди толук аткарды.

Биздин оюбуз боюнча диссертанттын диссертациялык изилдөөсү Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын талаптарына жооп берет.

Жогоруда айтылгандардын негизинде, Д.Ш. Нуриевдин 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы *диссертациясын диссертациялык кеңеште андан ары жактоого мүмкүн экенин сунуштайм.*

Төрага: Сөз кийинки рецензент, ю.и.д., профессор Жумабекова Турдукан Абдыкарыевнага берилет.

Жумабекова Т.А.: Саламатсыздарбы!

Д.Ш. Нуриевдин 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык,

тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилері» темасындагы диссертациялык изилдөөсү боюнча:

Диссертациялык изилдөөнүн темасы абдан актуалдуу, бул жөнүндө диссертант өзүнүн баяндамасында жакшы айтып кетти. Ошол себептен бул аспектке токтолбоймун.

Сунушталган диссертацияны аткарууда автор максатты жана милдеттерди так аныктап, формулировкалай алган, зарыл изилдөө ыкмаларын аныктап, алынган натыйжаларды терең түшүнгөн жана талдай алган абийирдүү жана терең ойлонгон изилдөөчү экенин көрсөтгү.

Изилдөөнүн объектиси, предмети жана максаты туура коюлган жана аныкталган.

Сунушталган эмгекте биринчи жолу өзүнчө диссертациялык изилдөө деңгээлинде автор изилдөөнүн жаңы багыттарынын бирин комплекстүү түрдө ишке ашырган, атап айтканда:

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутуму боюнча автордук илимий-изилдөө программасы көрсөтүлгөн;
- коомдук-гуманитардык объекттерди, кубулуштарды жана процесстерди изилдөөгө карата автордун мамилеси баяндалган;
- эл аралык коопсуздукту камсыз кылуу чөйрөсүндөгү тутумду, кубулуштарды, процесстерди изилдөө үчүн зарыл болгон негизги, базалык параметрлер аныкталган;
- изилдөө моделинин тезаурусу иштелип чыгылган;
- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү социалдык-гуманитардык жана эл аралык-укуктук мүнөздөгү заманбап көйгөйлөр чагылдырылган;
- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумунун баштапкы (негизги) моделин курууда теориялык-технологиялык операциялардын (автордук) ырааттуулугу көрсөтүлгөн;
- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун иштеп

чыгуунун эффективдүүлүгүнө таасирин тийгизген укуктук жана уюштуруучулук мүнөздөгү учурдагы көйгөйлөр баяндалган;

- адамдын коопсуздугунун деңгээлин төмөндөтүүчү факторлор классификацияланган жана типтештирилген;

- ар кандай предметтик жана ар кандай типтеги маалымат булактарынын жана маалымат массивдеринин изилденип жаткан чөйрөсүндө маалыматтык талдоо жүргүзүүнүн тартиби жана ырааттуулугу баяндалган;

- тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүүнү уюштуруудагы уюштуруу-укуктук мүнөздөгү көйгөйлөрдүн мүнөздүү өзгөчөлүктөрү көрсөтүлгөн. Белгиленген чөйрөдө уюштуруучулук жана укуктук көйгөйлөрдүн пайда болуу механизмнин түзүмдүк компоненттери баяндалган;

- тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумун уюштуруу маселелерин оптималдуу чечүүнүн жолдорун аныктоо жана тутумдаштыруу ыкмасы боюнча сунуштар берилген;

- «Тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу» укуктук категориясын эл аралык укуктун көз карандысыз тармакчасында белгилөөнүн жарамдуулугуна аргументтер келтирилген;

- эл аралык укуктун өз алдынча тармакчасы катары «тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугунун» түзүмдүк архитектурасы баяндалган;

- «Тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу» укуктун өзүнчө бир тармакчасына бөлүп көрсөтүүнүн жарамдуулугун бекемдеген негизги укуктук институттар аныкталган;

- жер, космос, аба жана деңизден кийинки согуштук аракеттердин бешинчи домени катары киргизилген кибермейкиндик актуалдаштырылган;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуунун перспективдүү тутумун уюштуруунун теориялык-методологиялык жана уюштуруу-технологиялык параметрлери баяндалган;

- болжолдоочу моделди иштеп чыгуу процессинин эң маанилүү

технологиялык операцияларынын логикалык ырааттуулугу берилген.

Алынган натыйжалар жана алардын жанылыгы. Аталган диссертациялык изилдөө укук колдонулуучу, укук коргоо, укук чыгаруучулук жана укуктук интерпретациялоо өлчөмдөрү аркылуу тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды изилдөө контекстинде тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыздоонун көйгөйлүү маселелерине арналган монографиялык деңгээлде даярдалган биринчи комплекстүү теориялык-прикладдык изилдөө болуп саналат. Алынган натыйжалар теориялык изилдөөдө, окуу билиминде, мыйзам чыгарууда, практикалык ишмердүүлүктө кеңири мүмкүнчүлүктөрдү бере алат.

Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү изилдөөнүн жүрүшүндө алынган корутундуларды жана сунуштарды колдонууга мүмкүн экендигинде турат:

1) Автор тарабынан иштелип чыккан практикалык ишмердүүлүктө:

тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун курууда теориялык-методологиялык жана уюштуруу-технологиялык параметрлер колдонулушу мүмкүн: а) изилдөөчүлөр жана аналитикалык кызматкерлер тарабынан; б) тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүү тутумун уюштурууда эл аралык мамилелердин субъекттери тарабынан; в) улуттук жана эл аралык сот адилеттүүлүгүнүн максаттары үчүн;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун уюштуруунун типтүү алгоритми башкаруу субъекттерине тышкы чөйрөнүн жогорку белгисиздик шарттарында тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу тутумун уюштуруу маселелерин чечүүгө мүмкүндүк берет (геосаясий процесстер; эл аралык мамилелердин субъекттеринин ишмердүүлүгү (аскердик, дипломатиялык); экологиялык жана техногендик жана/же антропогендик мүнөздөгү башка факторлор).

2) ар кандай окуу материалдарын, окуу куралдарын, тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу боюнча атайын курстарды иштеп чыгууда,

ошондой эле тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы аракеттенүүнү камтыган маселелеринде.

Жалпысынан, Нуриев Дооронбек Шамшиевич Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын талаптарына ылайык, илимий изилдөө жүргүзүү, алынган жыйынтыктардын колдонуусун камсыз кылуу, диссертациянын негизги жоболорун жарыкка чыгаруу боюнча маселелерди толук аткарды.

Биздин оюбуз боюнча диссертанттын диссертациялык изилдөөсү Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын талаптарына жооп берет.

Жогоруда айтылгандардын негизинде, Д.Ш.Нуриевдин 12.00.01 – «Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы» адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы *диссертациясын диссертациялык кеңеште андан ары жактоого мүмкүн экенин сунуштайм.*

Төрага: Сөз кийинки рецензент, ю.и.д., профессор Розахунова Нонна Расуловнага берилет.

Розахунова Н.Р.: Рахмат!

Д.Ш. Нуриевдин 12.00.01 – «Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы» адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы диссертациялык изилдөөсү боюнча:

Диссертациялык изилдөөнүн темасынын *актуалдуулугу* шексиз, муну эл аралык парадигмада болуп жаткан өзгөрүүлөр да көрсөтүп турат. Жаңы дүйнөлүк тартип жана дүйнөнүн жаңы архитектурасы түзүлдү. Мында жөнгө салуунун эски эл аралык-укуктук инструменттери учурдагы, келе жаткан коркунучтардан жана

чакырыктардан коргоо тутумун өркүндөтүүгө көмөк көрсөтпөйт. Эл аралык мамилелерди өнүктүрүүнүн башка парадигмасына өткөнүбүздү белгилей кетүү керек. Өнүккөн өлкөлөр өздөрүнүн аскердик-техникалык, ресурстук мүмкүнчүлүктөрүн уламдан-улам чыңдап жатышат. Мында бүтүндөй адамзатка да (биоценозго), бүтүндөй айлана-чөйрөгө да өлүмгө алып келе турган таптакыр башка технологиялык комплекстер колдонулат.

Муну менен катар тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу маселелерин жөнгө салуучу азыркы эл аралык жана ички мыйзамдардын адекваттуу эместигин белгилей кетүү зарыл. Азыркы мезгилде бул чөйрөдөгү укуктук мамилелер биздин замандын талаптарына жана коркунучтарына жооп бербейт.

Талкууга сунушталган диссертациялык изилдөөнүн илимий жаңылыгын да баса белгилей кетүү керек.

Алынган натыйжалардын *илимий жаңылыгы* дисциплиналар аралык жана комплекстүү мамилени камтыган көп предметтик жана көп деңгээлдүү чөйрөдө илимий маселенин чечилиши менен шартталган. Натыйжада илимий гипотезаны чечүү көп баскычтуу теориялык жана методологиялык изилдөөнү колдонууну камтыйт.

Бул эмгек Кыргыз Республикасындагы биринчи монографиялык изилдөө болуп саналат. Анда дисциплиналар аралык негизде адамзаттын тынчтыгын жана коопсуздугун камсыз кылуунун концептуалдык негиздери, бул чөйрөнүн укуктук да, институттук да өнүгүү тенденциясы, тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасындагы «адамзаттын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы кылмыштар» укуктук категориясынын илимий изилдөөлөрүнүн ролу жана орду ачылган. Белгиленген тармактагы кылмыштуулукка каршы күрөштүн учурдагы парадигмалары карама-каршы келет.

Ошол эле учурда өзгөчө маанилүү илимий натыйжалар болуп төмөнкүлөр саналат:

- тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар үчүн кылмыш-жаза жоопкерчилиги институтунун пайда болуу жана өнүгүү этаптарынын мыйзам ченемдүүлүктөрү аныкталган;
- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу маселелерин жөнгө салуучу укуктук нормалардын эволюциясынын автордук мезгилдүүлүгү жүргүзүлгөн;
- заманбап технологиялар тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды жасоого көмөктөшүүчү шарттарды эрте диагностикалоого жана акыркыларды жашырууга көбүрөөк мүмкүнчүлүктөрдү берери далилденген;
- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндө негизги укуктук категориялар жана терминдер пайда болгон негизги шарттар жана жагдайлар баяндалган;
- тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы эл аралык жана ички деңгээлдеги кылмыштарды жасоого түрткү болгон себептер жана шарттар аныкталган;
- тынчтыкка жана коопсуздукка каршы кылмыштарды трансформациялоонун (жаңылоонун) ар кандай мейкиндик-убакыт мезгилиндеги маданий, аскердик-технологиялык, социалдык-экономикалык, коммуникациялык-технологиялык өзгөрүүлөр менен байланышы белгиленген;
- улуттук (жазык-укуктук) жана эл аралык мыйзамдарда формалдуу ченемдин (статьянын) жок болушу адамзаттын тынчтыгын жана коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү коомдук мамилелерди бузган фактылардын жана окуялардын жоктугун билдирбей тургандыгы аныкталган;
- эл аралык коопсуздуктун парадигмасын өзгөртүп жаткан заманбап технологиялар жана инновациялык жетишкендиктер сүрөттөлгөн;
- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасы боюнча автордук изилдөө программасы берилген;
- коомдук-гуманитардык объектилерди, кубулуштарды жана процесстерди изилдөөдө *автордун ыкмасы* баяндалган;

- эл аралык коопсуздукту камсыз кылуу жаатындагы системаны, кубулуштарды, процесстерди изилдөө үчүн зарыл болгон негизги, фундаменталдуу параметрлер аныкталган;

- изилдөө моделинин тезаурусу иштелип чыккан;

- тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу чөйрөсүндөгү социалдык, гуманитардык жана эл аралык укуктук мүнөздөгү заманбап көйгөйлөр белгиленген.

Диссертациялык эмгек өз алдынча илимий монография катары аяктаган изилдөө болуп саналат. Сунушталган эмгекте автор биринчи жолу өзүнчө диссертациялык изилдөөнүн денгээлинде изилдөөнүн жаңы багыттарын комплекстүү түрдө ишке ашырган, атап айтканда:

1. Төмөнкү талаш-тартыштуу укуктук категорияларды жана институттарды укуктук жактан чечмелөөдөгү теориялык ыкмаларды изилдөө: “адамзаттын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы кылмыш”, “адамзаттын тынчтыгын жана коопсуздугун камсыз кылуу системасы”, “адамзаттын тынчтык жана коопсуздук укугу” ж.б. Белгиленген категориялардын жана мекемелердин негизги жана кошумча белгилери жана параметрлери такталган.

2. «Адамзаттын тынчтыгына жана коопсуздугуна каршы кылмыштын» укуктук категориялары укук коргоо, укукту чечмелөө, укук жаратуу ченемдери аркылуу изилденген.

3. Институционалдык жана укуктук мезгилдештирүү максатында тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун негиздерине, б.а., тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасынын өнүгүү динамикасын аныктоо, анын ичинде изилденип жаткан аймакты жөнгө салуучу укуктук нормалардын эволюциясына тарыхый-ретроспективдүү талдоо жүргүзүлгөн.

4. Тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыз кылуу системасынын теориялык-методологиялык жана уюштуруу-технологиялык параметрлери төмөндөгү ыкмалар аркылуу иштелип чыккан: 1) изилдөө программасын теориялык жана методологиялык аныктоо; 2) изилденип жаткан системадагы

маселелерди диалектикалык талдоо; 3) тиешелүү системанын баштапкы моделин куруу; 4) тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарга каршы күрөшүү системасын уюштуруунун теориялык жана методологиялык аспектилерин иштеп чыгуу.

5. «Тынчтыктын жана адамзаттын коопсуздугунун укугу» укуктук категорияларын эл аралык укуктун көз карандысыз субтармагына бөлүүнүн жарамдуулугу текшерилген. Белгиленген максаттарга жетүү үчүн негиздүү багыт аныкталган жана ошондой эле өзүнчө укук тармагына бөлүүнүн турмушка жарамдуулугун консолидациялаган тиешелүү юридикалык институттарды аныктоо иши жүргүзүлгөн.

6. Адамзаттын тынчтыгын жана коопсуздугун камсыз кылуунун перспективдүү системасын түзүү мүмкүнчүлүгү каралып, *адамзаттын тынчтыгын жана коопсуздугун камсыз кылуу системасын уюштуруунун стандарттык алгоритми* иштелип чыккан.

Тандалган изилдөө темасын чагылдырууда диссертациянын автору бүтүндөй маселени чечүү үчүн негизги мааниге ээ болгон маселелерди караган.

Диссертациялык изилдөөнүн негизинде мыйзам чыгаруу ишмердигинде – изилденип жаткан чөйрөнү укуктук жөнгө салуунун концептуалдык негиздерин түзүүдө маанилүү болгон илимий негизделген сунуштар иштелип чыккан.

Иш теориялык жактан жакшы деңгээлде жана жетиштүү практикалык материалда жазылган. Иштин бул түрү коюлган талаптарга жооп берет.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы диссертациялык ишин андан ары *диссертациялык кеңеште жактоого* сунуштайм.

Төрага: Кийинки сөз кайрадан Чолпонкул Исаевичке берилет.

Арабаев Ч.И.: Урматтуу кесиптештер! Диссертациянын темасы эң көйгөйлүү жана актуалдуу.

Издөнүүчү, сиз диссертациянын мазмунун мурдагыдан да жакшыртып, көлөмүн да ченемине жараша кыскартыптырсыз.

Негизинен, Нуриевдин диссертациялык ишин колдойм.

Төрага: Кийинки сөз Айнуру Тойчиевнада.

Алтыбаева А.Т.: Рахмат!

Урматтуу Дооронбек Шамшиевич, диссертацияңыз менен таанышып чыктым. Авторефератыңызды толук окуп чыктым.

Илимий ишиңиздин актуалдуулугун өзгөчө белгилеп кетмекчимин. Эл аралык практикада бул маселе абдан актуалдуу. Изилдөөдө алдын алуу, профилактика жүргүзүү иштерине көбүрөөк көңүл буруптурсуз.

Илимий ишиңизди мындан ары да улантсаңыз болот. Ишиңизге ийгилик каалайм!

Төрага: Кийинки сөз кезеги Токон Болотбековичке берилет.

Мамытов Т.Б.: Менин сизге 2 сунушум бар:

1. Изилдөө ишиңизде Ньорнберг процессинен сырткары, БУУнун Башкы Ассамблеясынын Африка өлкөлөрү, Латын Америкасы жана Түштүк-Чыгыш Азия боюнча чечимдерин да карап чыксаңыз, мааниси мындан да терендейт.

Жалпы жонунан алганда, диссертациялык ишти толук колдойм.

Төрага: Кийинки сөз Чолпонбай Карыпбаевичке берилет.

Карынов Ч.К.: Илим – татаал иш. Ошого багыт алгандан кийин, ошонун үзүрүн көргөнгө аракет кылыш керек. Илимге багыт алгандан кийин, көптөгөн нерселерди казып, чукуп окуйт экенбиз. Анын негизинде инсандын өз ою жана пикири пайда болот экен.

Издөнүүчүнүн эмгеги, багытталган иш-аракети, жеке илимий көз карашы бар. Ошентсе да бүгүнкү талкууда анын оюна, көз карашына толуктоо киргиздиниздер (катышуучулар). Издөнүүчү аны туура кабыл алат деп ойлойм.

Издөнүүчүгө ийгилик каалайм! Илимиз өссүн!

Издениүүчү: Чоң рахмат, агай!

Төрага: Анда эмесе, айтылган сунуштар менен сын-пикирлерди эске алып, Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасында жазган диссертациялык ишин коомдук коргоого жана андан ары диссертациялык кеңештин кароосуна жөнөтүүнү сунуштайм. Добуш берүүнүздөрдү өтүнөм.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы:

- Талкууга катышуучулардын бардыгы «макул»;
- «каршы» жок;
- «калыс» жок.

КОРУТУНДУ:

Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы диссертациялык ишин угуп жана талкуулап, Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Мамлекет жана укук институтунун кеңейтилген жыйынынын чечиминин негизинде төмөнкүдөй корутунду чыгарылды:

Диссертациялык изилдөөнүн актуалдуулугу. Бүгүнкү күндө тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилердин негизинде изилдөө эң актуалдуу маселелердин бири болуп саналат.

Автордун диссертациялык иши укук колдонулуучу, укук коргоо, укук чыгаруучулук жана укуктук интерпретациялоо өлчөмдөрү аркылуу тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштарды изилдөө контекстинде тынчтыкты жана адамзаттын коопсуздугун камсыздоонун көйгөйлүү

маселелерине арналган монографиялык деңгээлде даярдалган биринчи комплекстүү теориялык-прикладдык изилдөө болгону эч талашсыз.

Изилдөөнүн негизиндеги натыйжалар теориялык изилдөөдө, окуу билиминде, мыйзам чыгарууда, практикалык ишмердүүлүктө кеңири мүмкүнчүлүктөргө жол ачат.

Изденүүчүнүн жеке салымы. Диссертациялык эмгек изденүүчү тарабынан жеке түрдө аткарылган. Коргоого коюлган негизги жоболор да диссертант тарабынан өз алдынча иштелип чыккан.

Жыйынтыктап айтканда, Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасындагы диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Улуттук аттестациялык комиссиясынын талаптарына төп келерлик деңгээлде жазылган.

Жогоруда баяндалгандардын негизинде Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Мамлекет жана укук институтунун Мамлекеттик-укуктук изилдөөлөр жана экспертиза бөлүмү

ТОКТОМ КЫЛАТ:

1. Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн «Тынчтыкка жана адамзаттын коопсуздугуна каршы кылмыштар: теориялык, тарыхый жана эл аралык-укуктук аспектилери» темасында жазган диссертациялык ишин талкуулоо боюнча Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Мамлекет жана укук институтунун Мамлекеттик-укуктук изилдөөлөр жана экспертиза бөлүмүнүн корутундусу бекитилсин.
2. Айтылган сын-пикирлерди жана сунуштарды эске алуу менен Нуриев Дооронбек Шамшиевичтин юридика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн жазган диссертациясы 12.00.01 – “Укук жана мамлекеттин

теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы” адистиги боюнча коомдук коргоого сунушталсын.

**Жыйындын төрагасы, КР УИАнын
Мамлекет жана укук институтунун
Мамлекеттик-укуктук изилдөөлөр
жана экспертиза бөлүмүнүн башчысы,
ю.и.к.**

Бокоев Ж.А.

**КР УИАнын Мамлекет
жана укук институтунун
окумуштуу катчысынын
милдетин аткаруучу**

Барпиев Ш.А.